

Krigerens litterære psykolog

Krigerens hjemkomst av Jon Michelet er en lærebok i hva som forsterker traumer.

TEKST

Gjermund Tveito

PUBLISERT 4. oktober 2018

JON MICHELET fikk med et krafttak avsluttet sitt mektige verk om krigsseilerne. Den siste boka i serien *En sjøens helt* foreligger nå. Vi følger matrosen Halvor Skramstad gjennom siste del av krigen og livet etter krigen. Som ingen annen har Michelet levendegjort hvordan det var å være sjømann under krigen. Han har fått oss til å ta inn over oss et drama uten like. Sterkt har det vært også for ham, i intervju med Tidsskrift for Norsk psykologforening (kommer i oktoberutgaven) forteller han at han selv hadde stor nytte av terapeutisk hjelp for å kunne skrive dette verket.

Og i siste bind har hjemkomsten og etterkrigstiden en sentral plass. Det er en historie om nok en «krig» krigsseilerne kjempet, kanskje var den vel så opprivende og ødeleggende. Det er historien om den nedverdiggende behandling, urettferdighet og ydmykelse som de ble møtt med. Den tyngste kampen for Halvor Skramstad var etter krigen. Michelet maner frem krigsseilerens ytre og indre kamp: «For noen kan uretten passere over som en skydott og gå i oppløsning, for andre er den som en bekmørk sky inntil den sprekker med et tordenbrak», sier Gulbrandsen, en av Halvors venner fra uteseilingen under krigen.

Når vi i dag vet hvor avgjørende det er hvordan traumatiserte blir tatt imot, gjør det vondt å ta inn over seg hvordan krigsseilerne ble mottatt av det offisielle Norge,

ignorert, oversett, ingen blomster, ingen taler. Tvert imot, de ble snytt for opptjent hyre, gitte lovnader som ble overkjørt. Først i 1968 fikk de anerkjennelse, først da ble de tilstått krigspensjon. Michelet er innforlivet med den historien. Han fører oss inn i hvor opprivende og destruktivt det ble for dem som med livet som innsats hadde kjempet under verdenskrigen.

Michelets skildringer er medrivende, det som på 70- tallet fikk navnet *krigsseilersyndromet*, blir levendegjort gjennom Halvors kamp med sine indre demoner og skjebnen til hans medseilere. Skjebner løftes frem. Forfatteren bidrar til å forstå hva traumer gjør med et menneske. Kunnskapen om traumer var der jo i psykologien i 1945. Men den systematiske kumulative forståelsen ble først systematisert etter Koreakrigen i 1952, og da om krigsskader på soldater. Men katastrofers destruerende virkning ble vel først beskrevet av en våken psykiater da han oppdaget at et stort antall av de som hadde overlevd en katastrofebrann i Chicago i begynnelsen av 1930-årene, var å finne blant byens alkoholiserde uteliggere. For Norge, som jo er blitt et foregangsland i katastrofepsykologi, er det påfallende at det var først i 1970-årene at krigsseilernes enorme påkjenninger ble løftet frem faglig, og at begrepet krigsseilersyndromet ble navngitt og beskrevet. Dog skriver Michelet at Halvor fikk en time hos en privatpraktiserende psykodynamisk psykolog i 1947, men tro om ikke det er diktning. Det var en klok psykolog som forsto, men hvem søkte hjelp og hadde økonomi til å følge opp i en terapi?

Boka blir en lærebok i hva som forsterker traumer, hvordan traumatiserte ikke skal tas imot, ikke å ytterligere traumatisere. Michelet viser hvor opprivende det kan bli. Han gir PTSD-syndromet mening slik det slår ut; marerittene, angsten, søvnløsheten, flashbackene, konsentrasjonsproblemene, de somatiske senfølgene og så forsøkene på å komme unna, få en rolig stund, den destruktive alkoholen, den ødeleggende alkoholbruken.

Men vi får også oppskrifter på hva som skal til for å komme videre med livet: brødreskapet med medoppleverne og åpenheten dem imellom, det å sette ord på følelsene og kjempe sammen mot uforstanden. Halvor hadde en far som var der den første tiden. Halvor viser viljestyrke og løfter seg, reiser seg etter at han var på glidning mot rennesteinen og alkoholismen. Han har en familie, idealer, han vil satse og finne seg en ny plass i livet, han har kjærlighet i seg, en trofasthet som bærer ham under og etter krigen, og der er en kvinne som ikke gir ham opp, som satser på ham, ser godheten i ham. Michelet viser grunnleggende kjennskap til hva som må til.

Jeg håper vi, fagpersoner og helsevesen, har kommet lenger i å ta vare på og hjelpe de traumatiserte i dag. Det er ikke lett, men kunnskapen har vi. Eller hvordan står det nå til? Hva med de krigstraumatiserte flyktningene, barnesoldatene, stiller vi tilstrekkelig opp? Har vi sett etter i rennesteinene? Har vi lært, er det ikke det Michelet spør oss om?

Teksten sto på trykk første gang i Tidsskrift for Norsk psykologforening, Vol 56, nummer 10, 2018, side 962

TEKST

Gjermund Tveito, psykolog som selv har hatt krigsseilere og krigsseileres barn i behandling